

Parent and Child Rights in Special Education Procedural Safeguards Notice

Áłchíní bich'í' 'anádahazt'ígíí t'áá yidaneel'ánigo 'ániltsoho
na'nitingo 'ódahoolaaah hazáají Ámá dóó azhe'é ba'álchíní
bich'í' anídahazt'ígíí bee hazáanii bee bá 'ahóót'ígo binahjí bíł
bééhóznigo saad bá'alkéé sinilígíí.

New Mexico Public Education Department, Special Education Bureau
120 South Federal Place, Room 206, Santa Fe, NM 87501

I. About Special Education

Áłchíní bich'í' 'inádahazt'ígíí t'áá yidaneel'ánigo 'ániltsohgo nanitin dóó
'ídahoolaaahdo biniiyé Washindqondéé bee haz'áanii bik'ehgo
na'anishdooleet'ígíí alyáá. Dii bee hazaanii Individuals with Disabilities
Education Act- IDEA, Part B, regulations at 34 CFR Sec.300.8 wolyé.

Akó dii Washindqon bibee haz'áanii binahjí 'ach'í'ánahoot'í' ádaat'éhígíí
táá'ts'aadah 'alkéé haz'áagoo bik'ist'í'. Dii tááts'ahdahgoo (13) 'alkéé
sinilígíí ei łah bilágáana bizaa k'ehji autism dóó dyslexia daawolé. Łah
ei t'áá Diné bizaa'k'ehji daawóji; 'ajeikał, 'anaa'adin, náání
yini'áhádengoda ei doodai yiini'á'óohgoda, ei doodai doo hazho'ó saad
bee yáti'da dóó doo hazho'ó saad ak'ihdiit'ihgoda, náání, 'ats'iis da
heit'éego baa da'hazaa'goda. Dii áłchíní bee bich'í'ínídahwiiz'ígíí bee
hazáanii bá'alyaa'.

Ákó Yóót'ó Hahoodzohjí 'álchíní táá'dóó náhást'ei' (3 to 9 years
old)binaahai'ígíí oltá'jí ak'éédéé dineesdlí'go ei doodai saad yózhígi
yee'ak'éédéé dineesdlí'go 'ałdo łahdoo yi'ółt'á. Akónidí díí bee hazaanii
doo t'áá 'at'ei' áłchíní bich'í' 'indahazt'ígíí bik'ist'ída. Naakí 'alkéé
haz'aagoo t'éiyá t'aa 'iiyisíí bee hazaanii ba' alyaa.T'áálá'ígoné' ei
Washindqon dóó Yóót'ó Hahoodzoh bibee hazáanii'ígíí bik'ehgo
'ach'í'anaahoot'í' yiiłnínígíí ei t'éiyá bik'ist'í'. Áádóó éi 'ach'í'ánahoot'í
niłnínígíí 'álchíní ołta' hazaají 'nizhónigo 'ihwiidooł'aatyéé'ne' neeniłt'á
dooleetgo ei t'éiyá 'alaah'aniltsohgo bee hazáanii bá'alyaa. Akó díí bee

hazaanii áłchíní bich'í' anádahazt'ígíí t'áá yidaneel'ánigo 'ániltsogo na'ningo 'ódahoolaaah dooleet biniyé 'áhát'í'.

II. Procedural Safeguards -

Áłchíní bich'í' 'anídahazt'ígíí nizhónigo da'olta'dooleet biniyé Washindq ondeę bee haz'aanii bá alyaa. Ákó amá dóo azhe'é baa áłchíní bich'í' 'inídahwiizt'ígíí díí saad 'ałkéé sinilgo bee haz'aanii alyaa'ígíí bił bééhózin dooleet biniyé naaltsos adaalne'ígíí ei doodái saad nat'aagii (email wolye'hiígíí) biyijí bił hwidooní.

Haalá amá dóo azhe'é dóo aniséhí danilinígíí ba áłchíní bi'oltá' t'áá át'éijí' bee bóholniih. Áádóo dii bee haz'áanii ałdo' bá da'oltá'í danilinígíí dóo olta'jí bódahoolnii'ígíí bił bee hozin dooleet.

Díí naaltsos t'áá 'até' Washindqóndéę doo Yóotó' Hahoodzohdéę bibee haz'aanii alyaa'ígíí binahjí' áłchíní bich'í'anáhoot'ígó bik'ehgo biłna'anishígíí bikáá'go amá dóo azhe'é bił 'iishjání 'í'doolniił.

III. Decision Makers under the IDEA - Háilá' łahdoo 'áłchíní bich'í' anídahaazt'ígíí yaa hádoodzih?

Washindóon bibee haz'áqanii' bik'ehgo ei Yóotó' Hahoodzójí áłchíní bich'í' 'inádahazt'ígíí t'áá yidaneel'ánigo 'ániltsogo nanitingo 'ódahoolaaahígíí t'ádóo tseebíí ts'aadah (18 years old) bináhahgo bimá dóo bizhe'é t'ááłahdoo bá yałti'go t'éiya bee bá 'áhoot'í'.

Náání amá dóo azhe'é t'áá adingo éí 'anisehí ei doodái amá sání, 'achei, 'análída bá sizjí dooleet. Naaní díí t'áá bidí hoyeigo t'áá haishjiih naaní łahdéęgo 'ásizjii 'abi'diilyaa'ígíí ei bá 'ahoot'í' dooleet ałdo.

Díí biniináá 'ákó' t'éhígíí éí jó 'áłchíní t'ádo tseebíí ts'aadah (18 years old) bináhahgo doo t'ábi hoyaaní nilígo baantsáhákeesda. Ákó t'ádo t'ábí 'ak'iyádilt'í' yiileigo hazho'ó t'áá nilinígíí 'at'éego 'adáhadoodzi yééne' doo bá biigha da dóo doo yi'óhniljii'łeh.

Tseebíí ts'aadah binááhái (18 years old) dóo yiwójí ei t'áá bí'adaayalt'ígó bá'ahoot'í' yiileh. Ákó ndí łahdéę 'ánahwii'ááhii nilinígíí łahda doo t'áabi 'adásizjigo yiigháda biłniigo ei doo bee bá 'ahoot'í' da.

Áádóó t'áá nináhihaah bik'eh bá da'oltá'í danilínígíí amá dóó azhe'é be'awéé' d[í]ts'aadah (14 years old) bináahai dóó yówójí' t'ábí 'adaayalt'í'go bee bá'ahoot'í'gíí bee bi'iishjání 'áanal'í[doolee].

IV. An Overview of the Special Education Process -

Nihik'éyah ashdadiingo nihit hahoodzói'gíí biy'í' nihíbee hazaanii'gíí binahjí' t'áá 'a[ts]soh á[ts]híní, doo lá'a'ógo ndábi'dinitin dóó 'ídáhoo[ts]aah doolee'gíí biniyé bee hazáani bá'alyaa. Háalá á[ts]híní bich'í' índahazt'í'gíí bi[ts] na'anishgo ayóo nanit[ts]ah. Áádóó 'á[ts]híní bich'í' 'anídahazt'í'gíí doo nabini[ts]t'aa'í'go bi[ts] na'anishgo 'óhool'aah doolee'gíí t'áá aháyoí nabik'íyát'í'go t'éiyá yá'át'ééh. T'óo'ahayoídéé baa jíla[ts]go, amá dóó azhe'éda t'áá 'at'áhgo, t'éiyá 't'áá nilínígíí 'at'éego 'á[ts]híní bich'í' inídahazt'í'gíí hazho'ó bi[ts] na'anish. Díí biniinaa t'áá 'á[ts]so da'oolta' náhaaz'á[ts]gó á[ts]híní t'áá aheet'éigo bi[ts] na'anishdo biniyé bee hazaanii 'adaalyaa.

Áádóó bá da'olta'í danilínígíí a[ts]dóó' 'á[ts]híní d[í]ts'aadah (14 years old) bináháh dóó' yówíjí' lahdó t'ábí naas néini'jí' bi'óltá' yaniyakt'í'go bá'ahoot'í'go ayoósin doolee.

V. The Special Education Process

Da'oolta' nahaz'á[ts]go amá dóó 'azhe'é jílinígíí lahdoo bee hazaanii t'áá hak'ist'í'go at'é. Ákó bee hazaanii binahjí' t'áá há'adahwiizt'í'gíí ho[ts] bee hozingo yá'át'ééh. Díí binahjíh ha'á[ts]híní bich'í' anáhoot'í'go á[ts]híní bich'í' anádahazt'í'gíí bi[ts] na'anishjíí beehazaanii adaalyá'í'gíí baa ákojinízin. Díí bik'ehgo t'áá 'át'é'nilínígíí 'át'éego ha'á[ts]híní bi[ts] na'anishígíí ho[ts] beehozin doolee.

1. T'áál'a'í gone'. Amá doo azh'é éí doodaí eiyá báda'oltá'í danilínígíí 'adaaniigo t'éiyá 'á[ts]híní baa 'at'éí haat'í[do].

Ákó ha'á[ts]híní t'áá'daatsí aniih bich'í' anáhooti' ha'niigoo baahwílníst'í[go] á[ts]híní bich'í' inídahazt'í'go yika'anájahígíí SAT team dahwolyéigo ha'á[ts]híní nideetkaahgo haah halzhish. Díígíí 'at'éigo ha'á[ts]híní ts'idá 'a[ts]séedii naalkaahgo hah'halzhish.

2. Naakí gone'. Kwinízhahdii ei áłchíní naalkaah doo. Táá áłąą'át'éego 'áłchíní naalkaah dooleet. Ákondí ama dóó azhe'é t'áá'ákóniigo dóó naaltsoos bikáá'gíí bizhí' 'iiyiláago t'éiyá ba'áłchíní naalkaah dooleet. Ákó t'áádoo hastáąđiinji (60 days) bilaah yitkaahí áłchíní naalkaah dooleet.

IEP Individualized Education Plan team da'wolyéhígíí áłchíní yika'anájágo yitnidaalnishígíí SAT/Three Tier intervention process wolyégo 'áłchíní naaska'ęę'ígíí bik'ehgo naaltsoos adeeyitłjhgó t'áá bee bá'ahoot'í'. Dii binahjih áłchíní háyit'éego shłjhgó bit nit'oonishígíí baa yát'igo háhalzhish.

3. Táá' gone'. Konízahdii hoolzhishgo áłchíní daats'í t'áá anii bich'ł anahoot'í' ha'niigo baa hwiinítłjhgó. Ákó áłchíní t'áá haadá yit'éego baa'dáhas'ánígíí bi'ólta'ígíí t'áá anii néniitł'ago ei bá 'ahoot'í' dooleet bi'didoonił. Dooda at'éego ei doo ba'ahoot'í' da bi'didoonił.

4. Díł' gone'. Ákó IEP team danilínígíí ha'áłchíní t'áá anii bich'ł anahoot'í' dadiiníđgo éi áłchíní bich'ł' anídahazt'ígó naaltsoos bá hadádilne'ígíí, IEP wolyégo, yá' hádeedidoolił. Díł naaltsoos IEP wolyéhígíí ei bik'ehgo ha'áłchíní t'áá bee hazáanii nilínígíí bik'ehgo bik'á'aná'awógó 'ółtá'do. Ákondii amá dóó azhe'é t'áá'iiyisii łahdoo yik'iyáđitł'ígó bit na'anish dooleet.

5. Ashdlá' gone'. Kwe'é naaní amá dóó azhe'é t'áá'ákóniigo t'éiyá ba'áłchíní 'áłchíní bich'ł' inídahazt'ígó t'ayidaneeląąhgó da'ólta'go naaltsoos IEP wolyégo bá'adaalne'ígíí łá' bá hadídoonił dóó bá 'ałkee sinilgo adoonił. Díł binahji' ółtá'di bit na'anish dooleet. Kódoó áłchíní bit na'anishgo haah haalzhish.

6. Hást'ąą gone'. T'áá nináhihaah bik'eh ha'áłchíní binaaltsoos bik'ehgo bit na'anishígíí t'á' nínánil'łjhgó bee haz'ą'. Ákondí t'áá bich'ídó dóó t'áá bit'á'ígíí amá dóó azhe'é ei doođai ba'ólt'á'í danilínígíída 'adaaniigo aldoó' áłchíní bich'ł' anahoot'ígíí binaaltsoos bik'ehgo bit na'anishígíí nínaanil'łjhgó t'áá bee 'ahoot'í'.

7. Tsoots'id gone'. Náání t'áá' nináhahjǰh bá da'ólta'í danilínígíí áłchíní bich'ǰ' ínidáhazt'í'ígíí t'áá nínaaneilkaah dóó binaaltsoos yii'nínaadeest'ǰǰgo bee hazaanii bá `adaalyaa. Ákondí amá dóó azhe'é ei doodaí bá olta'í danilínígíí dooda daaniigo ałdoo' doo nínaanílkaahdá `ałdó'.
8. Tseebí' goné'. Kónízádii áłchíní ninaa bi'dilkaagoo t'áá `aktseyéédąą náhalingo hanínaahalzhish. T'áá daats'í' anii' t'áádii bich'i'anáhwiit'éi dóó t'áadii daats'í t'áá bá `ahoot'í' ha'niigo nínaabi'dilkaah dooleet.
9. Náhást'éí gone'. Áłchíní nínaabi'diskaago nt'éé t'áadii t'áábiká'aná'awó' dooleet hódooniidgo, naaltsoos IEP wolyé'hígíí ła' bá hánaadidoolniit. Náání áłchíní nínaabi'diskaago k'ad t'áá yá'át'ééh dóó doo bich'ǰ' anáhoot'í'da hó'dooniidgo bikáá `aná'áwoo'yéé bits'ąą' ni' hódoolniit.

VI. Prior Written Notice of Proposed Action Ámá dóó azhe'é aląąjǰh naaltsoos bee 'éé hozínígíí bee bił `iishjání al'ǰǰh.

Áma dóó azhe'é jilǰǰgo há'áłchíní t'áhdoo baa hwiinít'ǰǰgo naaltsoos bee' ééhózínígíí hach'ǰ' alǰǰh dóó bee hół'iishjání al'ǰǰh. Díí naaltsoosígíí ei na'áłchíní bich'ǰ' anáhoot'í'gii `at'é' níigo ei dóódaí háí yíit'éego nabi'didoolkáhígíí bik'áágo ei dóódaí haayiit'éego naaltsoos bá hanaadidoolniit dóó haayiit'éego naaltsoos bik'ehgo bił na'anishígíí bá łahgoo `indoolniit níigo bikáá'dazdzógo `áłtsé naaltsoos hach'ǰ' alǰǰh.

Ákó naaní díí naaltsoos bikáá' dasdzódooteh'ígíí eiyá: Haiyiit'éego ha'áłchíní bąąhwiit'inígíí dóó t'áá daats'í aniih bich'ǰ' `anáhoot'í' ha'niigo baa yát'í' dóó haiyiit'éego nabi'dilkááh dooleet'ígíí dóó haiyiit'éego biká'át'oowolígíí `áłtsé bee hozingo `alǰǰh. Áádóó naaní ha'at'ii binajǰ' ha'áłchíní baa yát'í' dóó nabi'diskáá'ígíí ałdoo' bee hozingo `ádoolniit. Naaní amá dóó azhe'é jilínígíí bee hazáanii hák'isti' dóó haiyiit'éego háká'at'oowolígíí naaltsoos bikáá'ádadoolniit.

Ákondí t'áá nizáá hadziigoo naaltsoosígíí hach'ǰ' ádoolniit, ákó ei binahjǰ hoł bee'hózín. Áádóó naaltsoosígíí hazhó'ó bik'izhdiit'ǰǰh dóó t'áá Diné k'ehjǰ saadígíída bee shil hódoonih jiniigo t'áá bee há'ahoot'í'.

VII. Actions Requiring Parent's Consent

Ámá dóó azhe'é jiljigo t'áá łahdoo at'áh ha'áłchíní baayájit'i'go t'éiyá nizhóní. Díí biniinaa alaajjh naaltsoos bee 'ée hozínígíí hach'í' 'áljhh dóó haiyiit'éegoo ha'áłchíní biká' at'oowołígíí bee hoł 'iishjání ał'jhh.

Łahdá ei ba'olta'í danilínígíí t'áá ch'eeh ha'ch'í' índá'iil'jhh dóó béesh bee hane'é da ch'eeh yee hach'í'nidáhalnihgo dóó ch'eehda haandaakágo t'áá doo bee hołhónídá. Díígi at'éego ei bá da'olta'í doo bee bíhoodiit'í'da dooleet.

Náání ha'áłchíní nabi'didoolkáh ha'niigo ałdoo' bá'da'olta'í danilínígíí t'áá háh yík'énida'dooleet béeso t'áá bi'ó'jineel'ąągo. Ákondí naaltsoos bee 'eehózinígíí bikáá'gi házhí 'ajiiłjhhgo t'éiyá ha'áłchíní biká'at'oowołígíí dóó nabi'dilkááh dooleet. Áádóó bá da'olta'í danilínígíí t'áá naaní łahd'éé' ha'áłchíní yił nidaalnish dóó néilkáah dooleet daaniigo lá'ąą t'áá 'ákójiniigo t'éiyá bee 'ahoot'í'.

Naaní bee nahaz'aanii doo bik'izhdiit'jhhgo ałdoo' bee 'iishjání 'azhdiil'jhh. 'Áádóó t'áá hołhooné' ndii t'áádoo hoł ak'oot'éego ei doodaí doo jinízíngo ałdoo' bá da'olt'á'í danilínígíí bił na'hójilnih. Ákó jinízíngo ei t'áá ha'at'iishjhh doo hoł ákót'ée'hígii ei bá'da'olta'í' áłchíní yika'anájáhígíí t'áá łahgo á'téego shá baa náhwiiidoot'jll jinízíngo t'áá bee há'ahoot'í'. Ákondí ha'áłchíní áłchíní bich'í' anádahazt'í'go biká'índa'awó haząąjí doo bájinizíngo ałdoo' naaltsoos bikáá' 'alyaago bee baanáhójlíni.

Díí naaltsoosígíí bee hazhdiit'jhhgo ei ha'áłchíní doo biká'aná'awóda dóó doo baa hwiint'jlda yiileeh. Naaní díí naaltsoosígíí 'ájiił'jhhgo 'olta'di ha'áłchíní dóó áłchíní bich'í'ínídahazt'í'jí bił na'anishda. T'áá lahji' áłchíní doo bich'í' inídahazt'ígíí yiit'áh naaghaagó dóó t'áá ei yił dah'olta'yiileeh.

VIII. Student Records

Olt'á'di áłchíní bich'ł'inídáhazt'igoo yiká'anájáhígíí, IEP team daawolyéhígíí ha'áłchíní binaaltsoos sinilígíí yii'dídoó'łłgo bee ba'ahoot'i'. Áádóó ei binahji' áłchíní bich'ł'inídáhazt'igoo bił na'anish'ígíí bee bá'ahoot'i' didooniit. 'Ákóndí amá dóó azhe'é jilínígíí ei doodaí 'ásizjłnii nilínígíí naaltsoos sinilígíí łahdoo bii'dídeish'łłł nizingó 'ałdo' t'á bee bá'ahoot'i'. Ákó t'á doo ha'áłchíní ba' ałah 'áléigo ei doodaí t'ádoo baahwiinít'łłgo binaaltsoosígíí bii'jideez'łłłgo t'á bee ha'ahoot'i' 'ałdo'. 'Ákó dízdiiin dóó bi'ąh ashdlájłł'j' (45 days) t'éiyá bee 'ahoot'i' 'akwiijinízíngo.

Naaní ha'áłchíní binaaltsoosígíí łah shábee'doolniit jinizíngo ałdo t'áabee'ahoot'i' ákóndí yaalígíí baąh 'łłł. Ákóndí yaalígíí bi'ójineel'ąągo ei t'áá jiik'e naaltsoos ha'adoolniit.

Łahdá ei bá'da'olta'í danilínígíí t'áá at'é nit'éé naaltsoos jidínooł'łłłígíí dooda dáhałniih, haalá náání łá' 'áłchíní da bizh'í da'atahgo biniinaa doo bee haz'ąada.

Áádóó ha'áłchíní binaaltsoos t'áá háada yit'éego doo bik'izhdiit'łłłgo ałdo' hazho'ó hołhodoonigo bee haz'ą. Áádóó náání t'áá háada yit'éego naaltsoos bik'áá dasdzó'ígíí doo hoł 'akót'éego ei doodaí sha'áłchíní binaaltsoos doo hazho'ó baa 'áhayaąadá lah jinízíngo ałdo' t'ááłahgo at'éego ínidooniit jiniih.

Bá'da'oltá'í danilínígíí dooda dahhałniigo ei t'áá nitsaago, formal hearing wolyégo, biyijł' há baanáhwiidoot'iit biniyé naaltsoos bee nijłłsós. Díí ei naaní lahji' FERPA Family Educational Rights and Privacy Act wolyéigo bi'beehaz'aanii bik'ehgo baa hwiini't'łłłh. Áádii ałdo t'áá 'át'ént'éé ha'áłchíní binaaltsoos baa hwiinít'ínee áłtsoh na'goo shá hódoolniit jiniigo t'áá bee ahoot'i'. Áádóó ha'áłchíní naaní lahjigo oltá'go dahdiighááhgo ałdo naaltsoosígíí t'ábikee' ádoolniitgo bee haz'ą'.

IX. Educational Evaluation

Áłchíní t'áá daats'í t'áá' anii bich'ł' anáhoot'i' hwiíndzingo t'áá yilłtsédí haalz'íid dóó nabi'dilkaah łéh. Ákó doo ei t'óó amá dóó azhe'é ei doodaí ba'oltá'í nilínígíí áłchíní heisiidígíí t'éiyá binahji' bee 'ééhozinda.

Hazho'ó ei áłchíní binitsekees silaajj' dóó bits'íís hadit'éjji' dóó bizaad yee'yalt'i'ígíída naalkaah. Díígií 'at'éigo ha'áłchíní ts'idá 'altséedii naalkaahgo hah'halzhish dóó díí nabi'diskaa'ígíí binahji' ha'áłchíní bich'í' 'anáhoot'ígíí t'áá yineel'ánigo 'ániltso go na'nitingo 'óhoołaaahgo bił nit'oonish dóó naaltsos bá ałkee' niinił.

'Áádóó ha'áłchíní t'áá yiidaą biká'ana'áwó'goo ei ninaabidilkaah dooleet aldoo'. Ákó t'áá 'ałch'íshíjí ha'zho'ó ei nabi'dilkaahgo t'éiyá yá'át'ééh.

Naaní kwe'é ei amá dóó azhe'é alaajjh naaltsos bee 'ée hozínígíí bich'í' adoolnił. K'ad na'áłchíní nabi'diilkááh dooleet níigo. Díí naaltsosígíí ei ha'áłchíní t'áá yiiłtsédí ei doodaí ninaa bi'dilkaahgoda dóó háiyiit'éego nabi'diskaahígíí dóó naaltsos bee 'édahozínígíí ałdoo' amá dóó azhe'é bich'í' adoolnił.

X. Evaluation "Safeguards"

Amá dóó azhe'é jilłigo ha'áłchíní nabi'dilkaahígíí t'áá iiyísíí baa akójinízigo ha'yá'át'ééh haalá ei naasgo binahji' ha'áłchíní bił na'anish dooleet biniiyé. Naní ha'áłchíní naask'áá'go bee'ééhózin dooleełígíí ha'áłchíní nilinígíí áłchíní bich'í' anádahazt'i'gó t'áá yidaneel'ánigo 'ániltso go nidabi'dinitingo 'ídahoołaaago bił haząąjí binahji' t'áá ba'ahoot'i' dooleełígíí t'áá bee hoziní yiileh.

Díí biniinaa' t'áá díkwíigo shíłh ałkee' haz'ąągo binahji' hazho'ó ei ha'áłchíní naalk'áá'go bee'ééhózin dooleet:

Áłtsé ei amá dóó azhe'é jilínígíí t'áá hadanizahádziigo háiyiit'éego shíłh ha'áłchíní nidiilkaahígíí bee hoł hodooní. 'Ákondí lą'ąą jiniigo t'éiyá ałdoo. 'Áádóó **t'ááshjí** 'ákót'é jiniidó hástą'diin (60 days) yiiłkáahjí' ha'áłchíní há'nalká.

'Ákó ha'áłchíní naalkaahgo éí doo haadáyiit'éego t'áá'sizjint'éé ei doodaí bizaad yee yałti'ígíí dá ei doodaí bee' bich'í' anáhoot'ígíí da biniinaa bi'doolch'íída dooleełígíí ei doo bee haz'ąąda.

Díí biníiná ha'áłchíní t'áá bíbizaad yee yałti'ígíí bik'ehgo naalkaahdo ákó ei ha'a'tii shíł bich'í' anáhoot'ígíí hazho'ó bee hozin yiileh. Áłtsoh na'bi'diskaa'go bá da'oltá'í danilínígíí amá dóó azhe'é jilínígíí hoł áláhdooleet dóó bik'éhgo ha'áłchíní na'askaahígíí bee hołhodooní.

Ha'áłchíní altsó nabi'diskaahgo doohoł ákót'éegoda, t'áá naaní lahdéégo Independent Educational Evaluator IEE wolyéhígíí sha'áłchíní sháneedoolkaah jinízíngo t'áá bee'há'áhoot'í'. Ákó t'áá ha'at'iishjijh biniináá doohołákót'éhígíí bá da'oltá'í bee bił hojilnih; 'ákóndí 'ákwíí jinízíngo t'éiyá. Áádóó bá da'oltá'í daníligíí háká'adoolah łah há'hadeenitaahgo. Díí naaní lahdéé na'alcaahígíí ei óltá'deę háyik'eh nidá'dóoleełgo bee ha'áhoot'ih. 'Ákónidíí t'áá bá da'oltá'í nida'álkaah'ígíí 'át'éigo 'ada'ałíní'gíí bik'ehgo nida'álkaahígíí t'éiyá bá'ahoot'í'.

Náání bá da'oltá'í danílinígíí t'áá bínida'askaáh'éé t'ádii yikéé' saad hólóogo ei hearing officer dóo due hearing wolyéhígíí deiyii'dookiłgo bee bá'ahoot'í'. Ákó hearing officerígíí t'áá bá da'oltá'í danílingíí yich'ijj siljigo ei t'áá hó' naaní lahdéé nida'alcaahígíí yizhdookił dóo bik'eh nijjdóoleeł. Ákó ndí naaltsos bik'ehgo nida'askaahígíí ei t'áá'át'é due process hearingdí chódeedoo'ijj.

XI. Individualized Education Program IEP – Áłchíní bich'ij' 'anídahazt'í'ígíí naaltsos bá hadadilyaago bik'ehgo bił na'anish

Ha'áłchíní t'áá anii bich'í'ánahoot'í hódooniidgo áłchíní bich'ij' anídahazt'í'ígíí naaltsos bá hadadilyaago bik'ehgo bił nida'anishígíí łah bá hadidoolnił. Díí naaltsosígíí olta'di ha'áłchíní bik'ehgo bił na'anish dooleełígíí bikáá' dasdzohgo 'ídoonił.

Naakí atkee' haz'ąągo iiyisíí bik'áá yiisdzó dooleeł. Áłtsé'gone' eiyá ha'áłchíní t'áá yineel'ąnigo 'ániltsogo yihwiidoolcaahígíí t'áálá'í naahají bá áłkéé' dazdzohgo adoolnił. Náána olta'di haayiit'éego 'ihwiidoolááłígíí dóo haiyiit'éego bik'a'ana'awó'go 'óhoolcaah dooleełígíí naaltsos bikáá' adoonił.

T'áa hónaasídí aldoó' ha'áłchíní olta'hazají haa'shijj nizáadígó 'óhoolcaahígíí dóo t'áálá'í nináhíhahjij ha'at'íishijj yihwiidoolcaahígíí dóo haiyiit'éego yi'hool'ąą'ígíí bi'dinool'ąą'ígíí bikáá' adadoolnił. Náána haiyiit'éego bika'anáwoo' dóo hái bił nidaalnishdooleełígíí dóo hanizáahgo biká'aná'awoodooleełígíí t'áá bee hozínigo adoolnił. Náána haiyiit'éego ha'áłchíní t'áá náánilahjij áłchíní doo bich'ij' inídahazt'í'ígíí yij da'ooltá' t'áá bee hozínigo adadoolnił. Áádóó naasgo ha'áłchíní

díí'ts'aadah binááhaí dóó yiwójjí' háíyíit'éego bił na'anish dóó haajigo wódáhgo ólta'ígíí yich'íh dádidoogaafígíí bikáá'dahdzohgo naaltsoosígíí hadidoolniit.

Díí naaltsoosígíí amá dóó azhe'é dóó bá dah'olta'í danilínígíí hadeedidoolíít. 'Áádóó' t'áá háishíí ha'átchíní łahdoo yaa'akónízín dóó yaahadoodzihgíí łahdoo bee bá 'ahoot'í'. Ákondí hwí amá dóó azhe'é jilínígíí t'áá 'i'yísíí ha'átchíní baa akójínízínígíí biniinaa hwí 'áłąą'j' baa yájít'í dooleet. Áádí iinidída bá olta'í alaajj' ha'átchíní yá'ólta'ígíí dóó haishííh alaajj' átchíní bich'í'ínídahazt'igo yit naalnishígíí dóó t'áá háishííh náání lahdéé 'átchíní yik'ihadoodzí nilínígíí 'ałdoo' bá'adáhazt'í'.

XII. An IEP Meeting - Áłchíní bich'í' anídahazt'í'ígíí naaltsoos bá hadadilyaago bik'ehgo bił na'anish baa 'áłá'aleeh.

Ha'átchíní bich'í' anáhoot'í'ígíí naaltsoos bik'ehgo bił na'anish dooleefígíí bá hadilnēego baa 'áłá jileeh dóó baa t'áálá'í jileeh. 'Ákó ha'átchíní ólta'haząąj' t'áálá'í nináhihahj' ha'at'íishííh yihwiidoolaaígíí dóó haiyit'éego biká' aná'áwo' dooleefígíí baa hwíínit'íh.

Nááná amá dóó azhe'é 'áłá'aleehdí t'áá i'yísíí nijigháá dooleet hwiiníjinízín'ígíí biniinaa bá da'olta'í danilínígíí t'áá hábóhónee'ąą'gó ha'ayoosin dooleet. Há'atáh halné'ígíída jinízingo ei doodai ha'adiitsá'ígíí da jókeedgo 'bee há'ahoot'í'.

Díí'go haząą'go i'yísíí biniighéí 'áłáh'álee.

'Áłtsé eiyá ha'átchíní 'iinidída naaltsoos bá hadilnéego báníyát'í' dóó bináhát'ágó. Nááná ha'átchíní átchíní t'áá'íídąą' naaltsoos bá hádít'éego łahgo baa 'análnēeh ei dóodai bá baanáhwiint'íhdo dóó bii'niná'deest'íh dooleet hódoo'niidgo t'éiyá. 'Áádóó shaa'átchíní na'bi'dilkaah dóó ninaabi'di'doolkáh jinízingo ałdoo' binahj' 'áłáh naa'doodleet.

Ákó t'ádoó 'áłáh'áleehego t'áá háadáyit'éégoda ha'átchíní olt'a'dí t'áá'íídąą' naaltsoos bá hádilyaago hwí'ałdoo' naaltsoosígíí łá' jókeedgo t'áá bee 'ahoot'í'.

Nááná `álah`ádooleeh t`áá haagone`sh[[h t`áá hábóhóneedzánígíí t`áá bee hozínigo bee `i`iishjání`ízhdií`l[[h. Díí binahji` naaltsoos hach`i al`l[[h, díkwííj[gone` `aláh `adoolee`ígíí bikáá`go. T`áá iiyísíí doo ha`bóhóneedzàqada yiileehgo bá daholt`áí bił náhójiłnih dóó t`áá náána lahgoo yoolkááłgo habóhóneedzàqadooleełígíí bee bił náhójiłnih. T`áá ákót`ée ndí doo hánaabiighágo bá`olt`áí béesh bee hane`é biyij[ei doodaí naaltsoos biyij[yee holdáhodoolní.

Bá`olta`í t`áá ch`eeh adaat`l[[dgo t`áábí t`áásáhí ha`áłchíní yaa alah dooleełgo t`áá bá bee `áhoot`i. Ákondí t`áá haiyiit`éego ha`áłchíní baqah hwiiníst`l[[dígíí naaltsoos, Prior Written Notice wolyégo, biyij[hwił iishjání ídoonił.

XIII. Discipline - Áłchíní bich`i` anídahazt`i`ígíí ba`át`é bidé`it`l[[hgo adihódiilt`i`goo bee hazqanii bee ałch`eedoolníł.

T`áá ałtsó da`oltá`go bee hazqanii bik`éhgo da`oltá`go náhazq. Háálá t`áá ałtsó áłchíní baq`hááh hasin dóó doo łah atíhdoonił biniyé bee hazqanii daholó. Ákó ha`áłchíní bich`i` aná hoot`ígíí ółta`gii t`áá háadá yiit`éego baa`át`é` bidé`it`l[[hgo dóó `adíhoodiilt`i`go t`áá náji` `áts`aa bi`didoolt`eełgo bee hazq. Ákondí ha`áłchíní bee bich`i` anáhoot`ígíí bá da`oltá`í danilínígíí t`ááyiidqáq ha`áłchíní baa`át`é bidé`ánát`l[[`ígíí bił bee dahozingo ei doo t`áá hoshch`i` náji` abi`didoolt`eeł da.

Nááná ha`áłchíní t`áá yéego ba`át`é bidé`it`l[[hgo adihoodiilt`i`hgo ałdóó siláo biká` hódooniłgo t`áá bee `áhoot`i. Ákót`l[[hgo ei ha`áłchíní t`áá at`é nt`éqé` binaaltsoosígíí siláo bich`i` hol[[h.

`Ákó łah `áłchíní bich`i` aná hoot`ígíí t`áá neeznááj[[ji (up to 10 days) t`éiyá `atsaa bi`didoot`eelgo bee ahoot`i, t`áá `áłchíní doo bich`i` anáhoot`ída`ígíí at`éigo baqantsáhákees.

Nááná łah ei `áłchíní bich`i`anáhoot`ígíí neeznááj[dóó bilaahgo (more than 10 days) `íłkqaj[`ólta`doo `ats`áá bi`dillt`é`go bá ółta`í danilínígíí ha`áłchíní bich`i` anáhoot`i`ígíí t`áá biká`ánáwoo`yéqéqíí `atéigo t`áá yił naalnish dooleeł.

Áádóó łah ei áłchíní bich'ł'anáhoot'ígíí neeznáájł dóó bilaahgo 'iikááhgo 'atsaa bí'dilt'éhgo dóó naaltsoos bik'ehgo bił na'anishyęę doo bik'ehgo bił na'anish yiléigo ei bá alahnaa'ádleeł.

Áádíí ha'áłchíní bá alah'aleehígíí ei t'áá háiyiit'éego daats'í bich'ł'anáhoot'ígíí éi doodaí ei doo hazho'ó t'áánilíngíí át'éego bił na'anish dóó biká'aná'awooda biniinaa baa'át'é bidé'ádzaago bich'ł'anáhóót'í sil'ł' ha'niigoo baa na'hwiidoot'łł.

T'áá aníí bich'ł'anáhoot'ígíí éi doodaí ei doo hazho'ó t'áánilíngíí át'éego bił na'anishgó biniináá ákót'é hódooníldgo ei doo ólt'ádo naajł 'ats'aa bí'didoolt'eełda. Áádóó hazho'ó ei naaltsoos bik'ehgo bił na'anish dooleeł hodooniidyééígíí bá łahgo at'éego t'áá bini'nilíngíí at'éego ba'ínaadoolnił.

Áádóó náána doo ei bich'ł'anáhoot'ígíí éi doodaí ei doo ei hazho'ó bił na'anishígíí biniináá ákót'éeda hódooníldgo ei t'áá ólt'ádo naajł ats'aa bí'didoolt'eeł. Ákóndí t'áá naaltsoos bik'ehgo bił na'anish dooleeł hodooniid yéé bik'ehgo t'áá biká'aná'awoo'dooleeł.

Ákeedii gone'í ei ha'áłchíní bich'ł' aná hoot'ígíí neeznáájł dóó bilaahgo bik'ehgo bił ninaa'anish dooleełígíí ei ba'hanaadilłh.

Ákó ha'áłchíní t'áádii t'áá 'ach'ł'náhwiiłnaago, há'á't'íí biniináá doo 'ákót'éego 'áát'łłígíí biniiyé nabi'dídoolká, dii functional behavior assessment wolyé.

XIV. Protecting Everyone's Right to a Safe District – 'Ólt'á haząągii hazho'ó ólt'ádo biniighé t'áá áltso Diné bee haząąnii bik'isdast'í.

T'áá altsóh bá'da'ółt'á'í dóó amá dóó azhe'é danilínígíí óltá'jł dóó yá'adaht'éédaígíí, 'ánitsékees neiłnánígíí dóó bee'ełdóqł da adaat'éhígíí, néhájáágo doo bił yá'át'ééh da dóó yah dabíné'. Ákó áłchíní bich'ł' 'anádahazt'ígíí t'áá yidaneel'ąnigo 'ániltsogo na'ningo 'ódahoolaał biniiyé Washindqondéé bee haz'ąąnii idaalyáá'ígíí ei bá'da'ólta'í' danilínígíí ei bee haząąnii yah neenilá.

Ákó áłchíní bich'í' ánídahazt'ígíí dah lá ákót'éego ánítsékees neińnánígíí łah neeléigo ei doodaí náání łah Diné da yéego deenínígíí yee 'atíyíiláágo 'óltá'doo dízdíín dóó 'ashdlá'j'j'j' (45 days) naajłh ats'aa doolt'eeł. Ákó ha'áłchíní bich'í'ánáhoot'í'ígíí da lá' ákót'łigo bee hołhódoonih dóó naaltsoos hach'í' adooniit. Háálá t'áá áłtso Diné bee haząąnii bik'isdast'í' biniinaanígíí biniyé ha'áłchíní bichi'í'ánáhoot'í'ígíí ei dízdíín yiiskąąj' t'áá náání lahj'ł' abi'didoolt'eeł.

'Áádóó náána ha'áłchíní t'áá yéego ba'át'é bidé'it'łłhgo adihoodiilt'łhgo ałdóó siláo biká' hódoonihgo bee 'áhoot'í'. 'Ákót'łłhgo ei ha'áłchíní t'áá at'é nt'éé' binaaltsoosígíí siláo bich'í' holłjłh.

XV. Educational Placement -

Washindóó déé dóó Yoo'tó' Hahoodzo déé áłchíní bich'í' 'anádahazt'ígíí t'áá yidaneel'ąńigo 'ániltsoo na'ńitigo 'ódahoolaaahgo bee haz'ąąnii ídaalyáá'ígíí binahj'ł' ha'áłchíní t'áájiik'eh dóó t'áá yinee'ąńígíí at'éego bił na'anish dooleełígíí bee hazáanii FAPE wolyé.

Ákó łah 'áłchíní bich'í'ánádahazt'í'ígíí biniyé baa'áhína'íídágo naaltsoos bá hadádiil'íigo bił na'anishgo bee haz'ą. Ámá dóó azhe'é jilínígíí ałdóó t'áalahdo 'ajíta'go bee haz'ą.

Áłtsé gone' 'áłchíní olta'haząąj' yóhool'aahígíí haiyiit'éego bika'anáwoo' dóó bił nidá'anishdooígíí dóó hanizahgo biká'aná'awoodooleełígíí t'áh bee hozínigo adoolniit. Náána haiyiit'éego 'áłchíní t'áá nanílahj'ł' 'áłchíní doo bich'í' ínídahazit'í'ígíí yił da'ooltá' dooleet dóó haiyiit'éego t'áá yineel'ąńigo 'íniltsoo bika'aná'áwo' dooleełígíí t'ah bee hozínigo adadoolniit.

Áádóó naasdii áłchíní háí yiitéego náání łahj'łgo abi'didoolt'eeł hódooniidgo baa 'alah na'ídleego amá dóó azhe'é jilínígíí 'ałdoo' łahdoo hójilqó dooleet lá.

XVI. Resolving Differences -

Ámá dóó azhe'é nilínígíí dóó bá' da'ólta'í danilínígíí da áłchíní bił nit'oonishígíí łahda doo t'áá ałchí'ji' biníbeeł'éego yánítsékees yiileh.

Ákó `iishqashíí áłchíní bich`i` anáhoot`I`ígíí t`éiyá iiyísíí bá`áhat`íín ndí lahdií doo házho`ó áłjil`l`áa aleehda.

XVII. The Avenues to Resolve Disputes -

Ákó amá dóó azhe`é jilínígíí ha`áłchíní bił nit`oonishígíí t`áá doo hoł ákót`éegoda ei bá óltá`í danilínígíí bił iijání `íjiil`l`h. Nááná bá oltá`í danilínígíí ałdoo` áádée há`át`í`ishii doo hoł ákót`éhaq` doo bił yá`át`éégo `ałdoo` yee hwił náhódoolní. Díígíí át`ijhgo t`áá há`át`iish doo t`áá `aheet`éégo baa nitsáhák`éésígíí bee hazq`anii binahj`i` bee `ałch`énaaln`l`l`ígíí holq.

1. Avenue One: Working Directly with District Personnel

Áłtsé gone` éi t`áákw`e`é `ólta` hazq`agii áłch`eedoolniil`go bee ahoot`i`. Ákó amá dóó azh`e`é jilínígíí bá da`oltá`í danilínígíí t`áá há`át`i`ishíih doo hoł ákót`éhígíí bee bił hojídoolní. Nááná shá`áłchíní shá baa `alahnaa`doodleet` jiniigo bee hajidzihgo áádóó bá da`olta`í danilínígíí t`áá yidáneel`q`anígíí `át`éigo háka`ádoojah.

Nááná t`áá háidá náníládeq`go áłchíní yilnidaalnishígíí há at`á` halne dóó at`á` naaghádoó dajinízíngo ałdoo t`áá bee ahoot`I`. Ákó t`éégo házho`ó t`áá hónit`l`óogo `alghá`didoot`ááł dajinizingo ei hwił amá dóó azh`e`é jilínígíí dóó bá da`olta`í danilínígíí Yoot`óo`ígo alq`aj`i` bá oltá`í bidahoolní`í`ígíí, Special Education Bureau wolyégo bił haz`q`anígíí, bich`i` naaltsoos ádajiił`l`h. Áádóó áadéé `át`á`naaghai mediator wolyégo łah háchóidoot`ééł. Ákó házho`ó k`é nahasdl`l`l`go dóó t`áá yá`át`ééhigo áłghá`deet`ááhgo ha`áłchíní bich`i` anáhoot`í`ígíí hazho`ó báa ałah naa`ádlee` dóó naaltsoos bik`ehgo bił na`anishgo bee áłghádeet`q`anéé łá`goo ínínáánil`l`h.

2. Avenue Two: Contacting Available Resources for Help and Support

Náákí gone` ei t`áá náání lahdeq`go shik`á`ádoojá jinízíngoo ałdóó t`áá hábee adáhwizt`i`. Díi ei amá dóó azh`e`é yikáá`ínídaajáhígíí ei doodai éi t`áá náánílahdeq` go hazho`ó shikáá `adoojá jinízíngo biná`izhdiłkidígíí bq`anidíneesht`áh jinízíngo ałdoo t`áá bee há`áhoot`i`.

3. Avenue Three: Filing a Formal State Level Complaint or Request for a Due Process Hearing

T'áá gone' ei t'áá wódá'hígó naaltsoos nidéestsós dóo shábaanáhwiidoot'íł jinízingo áłdoo' bee há 'ádahwiizt'i'. Ákó amá dóo azhe'é jilínígíí bá'oltá'í danilínígíí ha'áłchíní bich'í'anáhoot'ígíí naaltsoos bik'ehgo bee bił na'anish dooleeł hódooniidyéé dóo t'áá bee ałghádeet'áqanee bik'ehgo yił naalnishda jinízingó ei naaltsoos bee nijídoot'sós. Díí ei Yoot'óodí naaltsoos yá'ajíłtsós. Ákó díígíí a'téego bá da'oltá'í naaltsoos beenijíłtsósogoo, t'áá 'át'ée nt'éé ha'át'iish'íł doo hoł akót'éheę bikáá'náhiijiizó. Áádóo Yoot'óodéé áłqajj' Áłchíní bich'í' ánídahazt'igo yił naalnishígíí State Director of Special Education nilínígíí hazho'ó sháneedootkáh dóo naaltsoos shich'í aneedoodlił jinízingo ei naaltsoos bikáá'gii t'áá hwí házhí dóo t'áá háish'íł łahdoo hak'íhádoodz'ígíí bizhí iiyił'íł.

T'ádoo t'áálá'í náhaahgo t'éiyá díígíí át'éego hábaahwiinít'íłgo bee ha'áhoot'I'. Ákó Yoot'óodéé Áłqajj' Áłchíní bich'í' ánídahazt'igo yił naalnishígíí State Director of Special Education nilínígíí t'áá aníł ha'át'íish haní nilineę'ígíí bił nil'íłhgo ei naaltsoos hach'í' aneedoodlił dóo t'áá náání łahgoo át'éego Alternative Dispute Resolution wolyégoo há 'łá 'yiidoolił. Áádóo ei Yoo'tóodoo Áłajj' báda'olta'í danilínígíí há'neetkaah dooleeł. Naakí nideezídjí' ei doodaí hást'ádiin yiisk'áajj' ei háayiit'éego naaska'ígíí doo bee'eehozínígíí bee hoł náhódooní. Ákó t'áá anii ba'olt'a'í danilínígíí t'ádoo akót'éégo 'ída'iilaahgo éi hazho'ó ínídaadleeh bi'didooniił.

Nááná lahdá ei t'áá ałch'íshídéé ha'áłchíní bił nit'oonishígo naaltsoos alyaa'ígíí doo hazho'ó bee ałghá'deit'aah dóo t'á baa saad holó' yiileehgo ei t'áá hódáhígoo aháá'hwiint'íł dóo naaltsoos aheeniiltsós. Díí naaltsoosígíí ei Yoo'tóodí Áłajj' báda'olta'í danilínígíí bich'í' ijiil'íłh. Áádéé ei Siláo At'á Nagháhígíí hearing officer wolyégo ha'yaanát'íih dóo t'áá haash'íł yiit'éego hánáhó'doo'aał. Díí biiniinaa bee hazáqanii hak'ist'í'ígíí baa 'ákójinizingo ha yá'á'tééh.

Altsé ei há'át'íish'íł dóo hoł ahódaat'éheę t'áá áłtheelt'éego dóo doo héidábich'í ha'niigo hábaahwiinít'íłh. Nááná amá dóo azhe'é jilínígíí naaltsoos bikáá t'áá altsóh yizhí adaát'ei dóo há'át'íish'íł dóo hoł akót'éehígíí t'áá altsó naaltsoos bikáá'íjiil'íłh. Áádóo háyiit'éego

há'át'ííshjì dóó hoł áhódaat'éheęę há'átch'e doolniił jinízínígíí ałdoo naaltsoos bikáá'íjiiłjìh. Díí ei naakí nááháiji' bee ha'áhoot'I'.

Nááná bá'olta'í danilínígíí ałdóó naaltsoos hweenéí yíitsoosgo ałdóó t'áá bee bá adáhwíizt'i'. Áádéé' ałdóó há'át'ííshjì dóó hoł áhódaat'éida ei doodaí doo shá'átchíní doo bił na'anishda dooleet jiniigo da naaltsoos hweeneeltsós.

Ákee'dii bee haząąnii hoł bee hozin dooleełígíí eiyá t'áá łahgo at'éego ha'át'íísh doo bee ałghá'deet'áhígíí shá baa náhwíidoot'jìł jinízíngo ałdóó t'áá bee ahoot'I'. Ákó Áta' Naagheí t'éiyá bi'alnih dóó t'áahoshch'j' baa ahii'íldá dóó ałch'enal'jìh dóó hazho'ó bee ałghádeit'á.

XVIII. Due Process Hearing - T'áá hódá'hígóó naaltsoos aheeniiltsoos dóó ałhąąhwíit'jì

Ákó t'áá wódá'hígóó naaltsoos aheeniiltsoosgo dóó ałhąąhwíit'jìgo bee haząąnii bee há'ádawíizt'í'ígíí hoł bee hozingo yá'át'ééh.

Altsé ei há'át'ííshjì dóó hoł áhódaat'éheęęígíí t'áá ałtheet'éego dóó doo heidábich'j' ha'niigo hábaahwíinít'jìhgo bee haząąnii hak'ist'I'ígíí baa akojinízíngo yá'át'ééh.

Nááná bá'oltá'í danilínígíí naaltsoos 'aheeniiltsósídó ashdlá'ts'aadah (15 days)yiiłkaajj' ha'átchíní bich'j'anáhoo'tígíí baa ahii'iidoolda niigo yee náhoo'aah dóó t'áá altsó t'áá háishjìh yik'i'hadoozi danilínígíí 'ałá'yíileh. Óltá'doo łah ałąąj' bóhónii'ígíí łah at'áhgo t'éiyá ałah aleeh. Ákó ndii dooda dajídiinííd nt'éégo ei doo ałah adooleełdá. Díí 'ałáh'azljìhdoo tádiin (30 days) yisk'ąajj' bá oltá'í t'áá há'át'íísh doo hoł ákó't'éhéé t'áádoó ałch'eeyiidláágo ei t'áá naasj' t'áá wódáhígo t'áá ałhąąhnáhwíidoot'jìł.

Háá gone' é dóó haadí shjìh t'áá hódá'hígóó ałhąąhwíinít'jì dooleełígíí ei hwí amá dóó azh'e'é jilinígíí t'áá hábóhóneedzánígone' bee na'hodoot'ááł.

Áádóó hwé'agha'diit'aahíí shił holqó dooleet jinízíngo t'áá bee ha'áhoot'I'. Nááná agha'diit'aahíí bich'j' nit'oolyeelígíí bi'ójineel'ąągo ałdóó Yoo'tóodéé Álaajj' báda'olta'í danilínígíí háyik'énit'ooleet.

Ámá dóó azhe'é jilínígíí naaltsoos bikáá t'áá ałtsóh yizhí adaát'ei dóó há'át'íishijh dóó hoł akót'éehígíí t'áá ałtsó naaltsoos bikáá'íjiil'ijh.

Nááná áłghá'deet'aadí hwí ei doodaí hwee'ághá'deit'áhii niliínígíí ei ha'álchíní naaltsoos bee na'ask'aa'ígíí ei yaaná halne dooleet. Áádóó hwee óó'jini holqógo'da ei áádii bá'ahoot'I dooleet. Ákóndíí há'át'íishijh binahji' `áji'niidooleełígíí ei t'áá ashdlajjh (5 days) yoolkááł hadziigo bá'olta'í danilínígíí bee bił náhozhdoolnih.

Kwe'é holzhishgoo ei alhąąhwiit'ij'ígíí łahgoo ínidoonił dahjidiinídgo da ei naaltsoosígíí bee hadazhdídoolił t'áádoó ashdlajj (5 days) yiiłkááhí.

Áádóó áłghá'deet'aadí t'áá ha'ígíishijh holzhishgo naaltsoos nát'ąą hánáltsoosgo ałdoo' t'áá bee ahoot'í.

Ákó ałtsó áłhaahwiiníst'ijhdoo dizdín (40 days) yiiskąaji' háiyiit'éego shijh bee náhoot'ąánii nilínígíí ei hoł ná'hódoonih. Áádóó béeso bik'éí áłhaahwiiníst'ij'd'ígíí ei olta'doo ha'yik'énit'ooleet, ákóndi hwé aghá'diit'ááhí nilínígíí ei doo yich'í' nit'ooleetda.

Siláo At'á Nagháhígíí hearing officer wolyéhígíí t'áá hajigo shijh yee na'hóní'ání'ígíí ei bik'ehgo bee haząąnii dooleet. Ákó ndí t'áádii t'ádoó hoł niljigo ei t'áá náání łahgoo t'áá iiyisíí hódáhígóó aná' t'ááhíjí civil court wolyéují yaa'hádoot'igoo bee ahoot'I'. Ákó táadiin (30 days) yiiłkaaji' ei `áájigo civil courtjí goo naaltsoos il'ijh.

XIX. Private Schools / Home Schools and Special Education –

T'áá náání łahjigo `olta' béeso bik'éh nida'iyyéhíjí t'áá sádíí bee haząánii naahodłq'. `Ákó ha'álchíní łah`aají `iidooltá' hót'ooniidgo ei t'áá hábik'énit'olyeetgo bee ha'ahoot'í'. Ákóndí t'áá hwí ajiniigo ei t'áá hóbik'éni'jidooleet.`Ákó `aají' `olta' béeso bik'éh nida'iyyéhígíí t'áá bíbee haząánii dahólq ndí t'áá `álchíní bich'í' ánídáhazt'í' bi beehaz'ąánii bik'idást'í' `ałdoo'. Díí hazho'ó bina'izhdiłkidgo yá'át'ééh.

XX. Gifted Students -

Áłchíní bich'í' ánídáhazt'í' ndí t'áá hódáhigo `idahooł'aahígíí ei t'áá náání sahdii áłchíní bich'í' ánídáhazt'í'ígíí nahalíngo bik'á aná'áwo' dooleet ákóndí t'áá díkwíí shijh `átkee' haz'ąągo ei doo bik'ist'í'da. Díí hazho'ó bina'izhdiłkidgo yá'át'ééh.

XXI. Parent Resources - Ámá dóó azhe'é yikáá'inídaajágo bił nidá'hazáńnigíí bibéesh bee hane'é daasdzó.

1. New Mexico Parent Advocacy and Support Groups

Yóoto Hahoodzoh biyi'jǫ́l ámá dóó azhe'é yikáá'inídaajágo bił nidá'hazáńnigíí.

- ARC of New Mexico (505) 883-4630
- Colfax-Citizens for the Developmentally Disabled (505) 445-5674
- Developmental Disabilities Planning Council (505) 476-7330
- Governor's Commission on Disability (505) 827-6465
- Native American Protection and Advocacy Project (505) 566-5880 or (800) 862-7271

- Parents for Behaviorally Different Children (505) 265-0430 or (800) 273-7232

- Education for Parents of Indian Children with Special Needs (888) 499-2070 or 505-767-6630

- Parents Reaching Out (800) 524-5176

2. Free or Low Cost Legal Services

T'áájiik'e dóó t'áá 'ayáhigo 'aghá'diit'áhii danilínigíí.

- Albuquerque Bar Association Volunteer Lawyers (505) 243-2615
- New Mexico Legal Aid (505) 243-7871
- New Mexico Protection & Advocacy System (800) 432-4682

3. New Mexico Public Education Department

Yóoto Hahoodzohjí 'Óltá' 'Álájí' bó'dáhooníhigíí

120 South Federal Place, Room 120, Santa Fe, New Mexico 87501
Special Education Bureau (505) 827-1457

Can provide forms and assistance with filing a complaint or due process hearing and answers and questions about the law. Ask to speak to a Parent Liaison.

4. Online Resources in Special Education

Béésh t'áá binítsék'ees biyi'ji' bee 'eedahozíníí

- The website of National Dissemination Center for Children with Disabilities at www.NICHCY.org is a comprehensive source for administrators, educators, and parents.
- The National Disability Rights Network: Protection & Advocacy for Individuals with Disabilities at www.ndrn.org is a non-profit membership organization for the federally mandated Protection and Advocacy (P&A) Systems Client Assistance Programs (CAP) for individuals with disabilities.
- Built on the concept of "parents helping parents," the Pacer Center, Inc., (Parent Advocacy Coalition for Educational Rights) at www.pacer.org offers a wide range of materials, information, and assistance to families.
- The information presented at www.pbis.org by the Center on Positive Behavioral Interventions and Support is available in both English and Spanish.
- View the Individuals with Disabilities Education Improvement Act of 2004 (IDEA) or further explore federal regulations and issues at the United States Office of Special Education Programs (OSEP) www.ed.gov/about/offices/list/OSERS/OSEP.
- Obtain the New Mexico state special education rules online through the Public Education Department at www.ped.state.nm.us/seo , as well as links to other topics related to special education in New Mexico.

Document translated by: Dr. Vincent Werito, Ph.D (Navajo)
Project Coordinator: Alvino Sandoval (Navajo) EPICS